SMED Rapport Nr 5 2025

Sakområde Vatten - rapporteringskrav, omvärldsbeskrivning och framtida utmaningar

Långsiktig plan för sakområdet Vatten

Katarina Hansson, IVL, Elin Widén-Nilsson, SLU, Lars Sonesten, SLU, Alexander Dimberg, SCB, Marcus Sundbom, SCB, Lena Eriksson Bram, SMHI, Michael Pohl, Havs- och vattenmyndigheten, Anna Myhr och Kerstin Rosén Nilsson, Naturvårdsverket

Avtal: 1698-2023 (Havs- och vattenmyndigheten) samt 242-24-001 (Naturvårdsverket)

På uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket

Avtal: 1698-2023 (Havs- och vattenmyndigheten) samt 242-24-001 (Naturvårdsverket)

På uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket

Utgivare: Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut

Adress: 601 76 Norrköping

Startår: 2006

ISSN: 1653-8102

SMED utgör en förkortning för Svenska MiljöEmissionsData, som är ett samarbete mellan IVL Svenska Miljöinstitutet, Statistikmyndigheten SCB, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI). Samarbetet inom SMED inleddes 2001 med syftet att långsiktigt samla och utveckla den svenska kompetensen inom emissionsstatistik kopplat till åtgärdsarbete. På uppdrag av Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten säkerställer SMED framtagandet av underlag till Sveriges internationella rapportering avseende utsläpp till luft och vatten, avfall, farliga ämnen, buller samt åtgärder. Miljöstatistik tas även fram för nationella och regionala behov, såsom för uppföljningen inom det svenska miljömålssystemet där SMED bidrar med underlag till både etappmål och miljökvalitetsmål. SMED utvecklar även nya metoder och tar fram statistik för uppföljning av Sveriges nationella avfallsplan och avfallsförebyggande program. Mer information finns på SMED:s webbplats www.smed.se.

Innehåll

INNEHÅLL 4

SAMMANFATTNING 7

INLEDNING 8

Syfte 9

ARBETE INOM SO VATTEN 10

ARBETSPROCESS FÖR ATT TA FRAM AVROPSAVTAL MOT SMED 12

RAPPORTERINGSKRAV INOM SO VATTEN 14

HELCOM PLC Annual 16

OSPAR RID 17

Rapportering av dumpningar, muddringar och utfyllnader i havet 17

EEA WISE SoE - Emissions (WISE-1) 18

OECD/EUROSTAT Joint Questionnaire on Inland Waters 18

EEA WISE SoE Water Quantity (WISE-3) 19

Uppdatering av miljömålsindikatorn ”Nedfall av kväve till barrskog” 19

HELCOM PLC Periodical 19

Rapportering enligt avloppsdirektivets artikel 15, 16 och 17 20

Rapportering enligt det reviderade avloppsdirektivets artikel 22 och 23 20

Rapportering enligt Slamdirektivet 21

Tillförsel av kväve och fosfor till kusten 21

Statistiskt meddelande (SM): Utsläpp till vatten och slamproduktion 21

Rapporteringar som kan avropas inom SO Vatten 22

Fördjupad miljömålsuppföljning (FUT) m.a.p. ”Ingen övergödning” 22

EU:s Vattendirektiv (Ramdirektiv för vatten) 22

NATIONELL SAMORDNING FÖR ATT TA FRAM EMISSIONSDATA 23

Samordnad granskning av utsläpp från punktkällor 23

Rapporteringar som drar nytta av den samordnade granskningen 25

Geografiska data för punktkällor och flodmynningsdata 25
Övrig samordning inom SO Vatten 27

NATIONELL OMVÄRLDSANALYS OCH ANDRA AKTÖRERS BEHOV AV DATA 28

Tillgängliggörande av SMED-data 28
Dataanvändning 28
Vattenmyndigheterna 28
Jordbruksverket 29
Regeringskansliet 30
Övriga dataanvändare (SMED-parter, andra myndigheter, forskare och konsulter) 30
Aktuell forskning 31
Miljökvalitetsmålen 31
Ingen övergödning 31
Levande sjöar och vattendrag 31
Hav i balans samt levande kust och skärgård 31
Frågor om hantering av sekretess och tillgängliggörande av data 32
Bakgrund 32
Sekretesshantering inom SMED 32
Sekretesshantering inom sakområde vatten 33

INTERNATIONELL OMVÄRLDSANALYS I RELATION TILL SO VATTEN 34

Internationella regleringar och direktiv som styr SMED Vattens arbete 34
Havskonventionen OSPAR 34
Havskonventionen HELCOM 35
Londonkonventionen 35
Århuskonventionen 36
Avloppsdirektivet 36
Slamdirektivet 38
EU:s Vattendirektiv 38
EU:s Havsmiljödirektiv 39

Nitratdirektivet 39
EU förordning om minimikrav för återanvändning av vatten 39
Europeiska miljöbyrån, EEA 40
OECD/Eurostat 40
Internationella arbetsgrupper 40
OSPAR INPUT 40
HELCOM Source-to-Sea 41
OECD/EUROSTAT 41
SO Vatten och koppling till FN:s hållbarhetsmål 41
Mål 6, Rent vatten och sanitet för alla 41
Mål 14, Hav och marina resurser 42

FRAMTIDA BEHOV FÖR RAPPORTERINGS- OCH UTVECKLINGSPROJEKT (BRUTTOLISTA) 43

Sammanfattning

SMED är en förkortning för Svenska MiljöEmissionsData, som är ett samarbete mellan IVL, SCB, SLU och SMHI.

SMED tog 2019 på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket fram en långsiktig plan för sakområde (SO) Vatten. Planen hålls uppdaterad för att vara ett levande, vägledande dokument, dels för Havs- och vattenmyndighetens och Naturvårdsverkets prioriteringar inom området, dels för projektplanering och samordning inom SMED. Som komplement till denna rapport sammanställs identifierade utvecklingsbehov och utvecklingsförslag inom SO Vatten i en separat lista över förslag till kommande kort- och långsiktiga avropsuppdrag. Listan är tillgänglig via Projektplatsen i den gemensamma mappen som delas mellan SMED, Naturvårdsverket och HaV.

Rapporten beskriver kortfattat hur arbetet inom sakområde Vatten går till och vilka rapporteringskrav som ingår i sakområdet. Den sammanställer också en nationell och internationell omvärldsanalys och andra aktörers behov av data som tas fram av SMED inom SO Vatten.

Nyckelord: Långsiktig plan, rapporteringsbehov, vatten, utsläpp, samordning, internationell rapportering

Inledning

Denna rapport är ett beskrivande dokument för sakområde (SO) ”Vatten”. Rapporten är ett levande, vägledande dokument, dels för Havs- och vattenmyndighetens (HaV) och Naturvårdsverkets (NV) prioriteringar inom området, dels för projektplanering och samordning inom SMED. För en fungerande styrning av sakområdet, krävs en långsiktig vision om hur informationen ska användas. Då planen är ett levande dokument behöver den uppdateras regelbundet med information om vad som är relevant för att tillgodose nya behov.

Det är också av stor vikt att samordningen av SO Vatten med och mellan de olika sakområdena inom SMED, framförallt Farliga ämnen och Luft och klimat, är tydlig så att arbetet inom sakområdet kan drivas långsiktigt och att man på ett tidigt stadium kan tillgodose de behov som olika rapporteringar kräver.

Ur samordningssynpunkt är det viktigt att tydliggöra hur data som tas fram inom SO Vatten används, då de även efterfrågas av andra myndigheter än HaV och NV. Detta görs som en enkel nationell omvärldsanalys.

Denna plan avser att tydliggöra arbetet inom SO Vatten och prioritera utvecklingsbehoven på lång sikt. Den utgår från tidigare planer från 2010, 2019 och 2023. Den långsiktig planen från 2010 avsåg SO Vattens största återkommande rapporteringar: HELCOM PLC Periodical och EEA WISE -1 (SMED projekt V10 B1). Syftet med den planen var att skapa en överblick över de utvecklingsbehov som fanns för de mest omfattande internationella rapporteringarna inom SO Vatten som SMED tar fram underlag för. Sedan dess har ansvaret för de internationella rapporteringarna flyttats till HaV, databehovet har ökat, befintliga rapporteringar och metodik för att ta fram data förändrats och utvecklats och nya rapporteringar har tillkommit. 2019 tog SMED på uppdrag av HaV och NV därför fram en ny långsiktig plan för hela SO Vatten som omfattar samtliga internationella rapporteringar inom sakområdet som SMED tar fram underlag till.[1] En

[1] Hansson K., Blombäck K., Åkerblom S., Gustavsson H., Widén-Nilsson E., André H., Samuelsson K., Krysell M., Sundin A-M: Sakområde Vatten - rapporteringskrav, omvärldsbeskrivning och framtida utmaningar. Långsiktig plan för sakområdet Vatten. SMED rapport 10/2019.

revidering av 2019 års långsiktiga plan genomfördes 2023[2] och den rapporten har legat till grund för 2025 års revidering.

Syfte

Denna rapport har tagits fram i projektform i medverkan av handläggare från HaV och NV.

Det övergripande syftet med SO Vattens långsiktiga plan är att SMED, NV och HaV ska ha ett dokument som beskriver områdets rapporteringskrav, omvärldsbeskrivning och framtida utmaningar liksom en överblick över de långsiktiga behoven av data och utveckling till underlag för rapporteringar och utredningar inom sakområdet (dokumentet förkortas till ”långsiktig plan”). Syftet är också att säkerställa att SMED:s arbete och leveranser skapar det underlag som behövs för de nationella och internationella rapporteringarna inom sakområdet och att belysa hur de data som tas fram används. Dokumentet omfattar en textdel som beskriver sakområdet och en lista med projektförslag till stöd för Sveriges rapporteringar inom sakområdet.

Rapporten anger hur HaV, NV och SO Vatten på årlig basis gemensamt kan arbeta med långsiktig planering och prioritering av rapporteringar och utvecklingsuppdrag.

Målet är att den långsiktiga planen ska vara ett levande dokument som uppdateras regelbundet när nya behov uppstår. Den ska stötta NV:s, HaV:s och SMED:s arbete och ska kunna användas som underlag för att introducera nya medarbetare som arbetar inom SO Vatten såväl inom SMED som på de uppdragsgivande myndigheterna.

[2] Hansson, K., Ihrfors, J., Widén-Nilsson, E., Sonesten, L., Johnsson, H., Dimberg, A., Sundbom, M., Eriksson Bram, L., Pohl, M., Myhr, A: Sakområde Vatten - rapporteringskrav, omvärldsbeskrivning och framtida utmaningar. Långsiktig plan för sakområdet Vatten. SMED Rapport Nr 15 2023

Arbete inom SO Vatten

Sakområde (SO) Vatten inom SMED arbetar på uppdrag av HaV och NV med att utvärdera, redovisa och utveckla data och beräkningsmetoder som används till rapporteringar av utsläpp till vatten och belastning på havet. Arbetet finansieras helt av avropade uppdrag. Samtliga fyra SMED-parter är verksamma inom SO Vatten. Bredden och djupet i vattenkompetensen hos medarbetarna från SMED-parterna ger styrka och säkerställer på lång sikt att underlag med hög kvalitet och tillförlitlighet kan tas fram till Sveriges nationella och internationella rapporteringar.

Arbetet inom SO Vatten styrs av ramavtalet (NV-07775-20, HaV-1686-2022) som löper till och med år 2030. Både HaV och NV avropar regelbundet uppdrag för såväl nationella som internationella rapporteringar, utvecklings- och utredningsuppdrag och uppdrag att delta som expert i arbetsgrupper inom HELCOM (HaV), OSPAR (HaV) och OECD/Eurostat (HaV/NV). Myndigheternas fokusområden och prioriteringar förändras över tid, men rapporteringar under EU-direktiv inom HaV:s och NV:s ansvar kommer normalt att ha högst prioritet. HaV och NV har vid behov också avropat uppdrag av SMED för att ta fram data som ska stödja vattenförvaltningens arbete enligt vattenförvaltningsförordningen (och EU:s ramdirektiv för vatten[3]) och data för att följa upp och rapportera enligt avloppsdirektivet[4]. Med det omarbetade avloppsdirektivet[5] kan nya uppgifter tillkomma.

SMED Vatten har i uppdrag att sammanställa, beräkna och lagra kvalitetssäkrade data, såväl indata som beräknade landbaserade belastningsdata från punktkällor och diffusa källor av näringsämnen, organiska miljögifter och metaller. Olika rapporteringsprojekt sammanställer indata och beräknar belastningsdata. Mellan de stora rapporteringsprojekten vidareförädlas data och görs djupare analyser, utredningar och övriga utvecklingsprojekt för att förbättra datakvalitet och beräkningsmetodik. SMED-data används även av övriga vattenförvaltande

[3] Europaparlamentets och rådets direktiv (2000/60/EG) om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (ramdirektivet för vatten)
[4] Rådets direktiv (91/271/EEG) om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse
[5] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/3019 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse

myndigheter, organisationer och företag liksom av SMED-parterna själva i andra sammanhang.

För att beräkna källfördelad belastning av kväve och fosfor från land till omgivande vatten använder SMED miljöövervakningsdata och flera olika beräkningssystem och modeller; dels för att beräkna varje enskild diffus källa, dels för att beräkna avrinning och retention (Tabell 1).

Tabell 1. Beräkningsverktyg som används inom SMED Vatten.

Källa	**Beräkningsverktyg**	**Typ av beräkning**
Belastning av kväve och fosfor från land till vatten	S-HYPE	Modellberäkning av brutto- netto- och antropogen belastning i olika skalor
Jordbruksmark	NLeCCS	Dynamisk modellering av kväve- och fosforförluster från rotzonen i fältskalan
Skogsmark, sankmark, hygge, fjäll och övrig öppen mark	S-HYPE	Enkel dynamisk modellering av kväve- och fosforläckage
Tätort	StormTac	Schablonhalter och markanvändning
Små avlopp	SQL-databas	Datasammanställningar. Utsläpps- och reningsschabloner tillsammans med data från fastighetsregister
Kvävedeposition	MATCH	Tredimensionell spridningsmodellering
Avrinning	S-HYPE	Dynamisk modellering i delavrinningsområdesskalan
Retention	S-HYPE	Dynamisk modellering i delavrinningsområdesskalan

Arbetsprocess för att ta fram avropsavtal mot SMED

En transparent och väl fungerande planerings- och beslutsprocess för att prioritera SO Vattens arbete är nödvändig för att säkerställa att såväl ekonomiska som personella kompetensresurser nyttjas på bästa sätt. Planeringen av rapporteringsuppdragen styrs av internationella regelverk medan planeringen av utvecklings- och utredningsuppdrag bör styras av en tydlig prioriteringsprocess baserad på vattenförvaltningens behov.

Samtliga uppdrag till SO Vatten styrs av avropsavtal mellan den uppdragsgivande parten och SMED. En tydlig och för samtliga parter känd arbetsprocess för att följa upp utvecklings- och utredningsbehov, prioritera uppdrag och besluta om avropsavtal är nödvändig för att säkerställa bästa nyttjande av resurser och ge framförhållning för ekonomisk- och resursplanering. Vi föreslår en tydlig arbetsprocess för samordning mellan de uppdragsgivande myndigheterna HaV och NV och SMED Vatten. Arbetsprocessen utvecklar den process som beskrivs i SMED:s kvalitetsmanual. Förslaget tar även hänsyn till att andra vattenförvaltande myndigheter och organisationers behov kan beaktas.

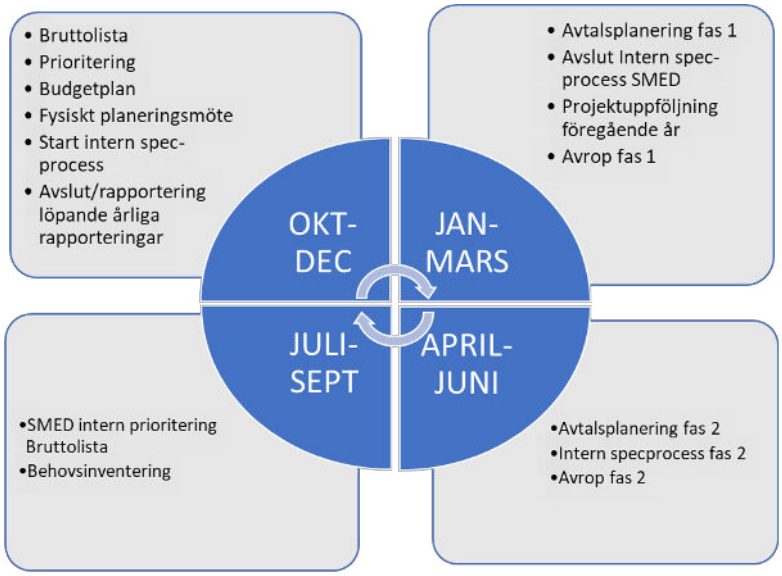
Arbetsprocessen bör följa en beslutad årscykel för att öka transparensen och tydligt kunna kommuniceras på myndigheterna och med SO Vatten (Figur 1). Kommande års rapporteringar och prioriterade utvecklingsbehov fastställs under ett fysiskt stormöte under hösten. Därefter följs arbetet upp med månadsvisa avstämningar mellan koordinatorn för SO Vatten och handläggare på HaV och NV.

Syftet med stormötena är, förutom att redovisa resultat från genomförda och pågående projekt med samordningsvinster mellan NV och HaV, att fånga upp såväl kortsiktiga som långsiktiga behov och mål. Stormötena gör att myndighetshandläggare kan möta SO Vattens experter. Det är bra om alla beställande handläggare på NV och HaV deltar. Arbetsprocessens årscykel bör planeras så att den passar in i myndigheternas allmänna planerings- och beslutsprocesser för att fördela ekonomiska medel. Koordinatorn för SO Vatten kallar till och organiserar stormötena.

Vid planering är det viktigt att ta hänsyn till de uppdrag som ges från Naturvårdsverket och HaV till SMED:s parter utanför ramavtalet. Vissa uppdrag beställs utanför SMED men är antingen beroende av leveranser från SMED eller så har SMED har ett beroende till en specifik beställning eller leverans.

Planeringsprocessens prioritering av uppdrag delas in i två faser. Uppdrag som har högst prioritet ingår i fas 1. Projekt med lägre prioritet förs över till fas 2 och kan komma att avropas senare under året om det finns budget och möjlighet till bemanning. Det är dock viktigt att även dessa projekt diskuteras under prioriteringen i fas 1. Planeringen utgår från en bruttolista som är en kombinerad lista med föreslagna utvecklingsbehov från SO Vatten och från uppdragsgivarna. Under stormötet diskuteras de föreslagna projekten och grunderna för prioriteringar. HaV och NV gör en slutgiltig prioritering av uppdrag i fas 1 och fas 2 för det kommande verksamhetsåret.

Specifikationer ska vara klara för avtalsskrivning under början av åren och avtal finnas underskrivna för fas 1 i slutet av mars. I god tid inför sommarsemester behöver även avtal och planering för fas två vara klara. Om det inte är den huvudsakliga handläggaren för ett sakområde som avropar uppdraget så är det viktigt att tänka på att alltid hålla huvudhandläggaren informerad om ärendet (ex. via kopia på mejl).

Figur 1. Skiss för SO-vattens planeringsprocess

Behovet av data och utveckling på lång och kort sikt måste kontinuerligt föras in i bruttolistan. Den långsiktiga planen måste följas upp och revideras, vid behov så ofta som varje år. Koordinator för SO Vatten ansvarar för att det arbetet blir gjort.

Arbetet inom SMED är helt finansierat genom uppdrag. Kostnaderna för stormötet finansieras genom att kostnaden för två medarbetare per SMED-part samt koordinator täcks av uppdragsgivarna. Avsikten är att den föreslagna planeringsprocessen för att prioritera och avropa uppdrag.

Rapporteringskrav inom SO Vatten

Detta kapitel beskriver vilka rapporteringar och officiell statistik som genomförs inom SO Vatten och hur ansvarsfördelningen för dessa ser ut. SMED genomför rapporteringar och tar fram officiell statistisk årligen eller med annan rapporteringsfrekvens (2–6 år). Informationen som sammanställs innehåller en stor mängd data och styrs av olika lagrum (Tabell 2).

Tabell 2. Sammanfattning av rapporteringar och officiell statistik som avropas eller kan avropas inom SO Vatten, dess omfattning och vad som styr databehovet.

Rapportering	**Lagrum**	**Periodicitet**	**Vad ska rapporteras**
HELCOM PLC Annual	HELCOM Recommendations 37-38-1-Rev.1 Waterborne pollution input assessment (PLC-WATER)	Årligen	Tillförsel av ett antal metaller och näringsämnen via flodmynningar, oövervakade områden och direktutsläpp från punktkällor till havet
OSPAR RID	OSPAR Riverine Inputs and Direct Discharges Monitoring Programme (RID). Agreement 2014-04	Årligen	Tillförsel av ett antal metaller och näringsämnen via flodmynningar, oövervakade områden och direktutsläpp från punktkällor till havet
Dumpningar, muddringar och utfyllnader i havet	HELCOM Recommendations 13/1; Annual OSPAR Report Dumping of Wastes at Sea; Annual London Convention and Protocol Report Dumping of Wastes at Sea (IMO).	Årligen	Position, kvantitet, innehåll av utvalda ämnen och antal dispenser på havsbassängnivå och nationellt (IMO)
WISE SoE - Emissions (WISE-1)	Förordning 401/2009 om Europeiska miljöbyrån och europeiska nätverket för miljöinformation och miljöövervakning	Årligen	Utsläpp av metaller, organiska ämnen och näringsämnen via flodmynningar, utsläpp från vissa punktkällor till inlandsvatten samt diffusa emissioner, på vattendistriktsnivå

Rapportering	Lagrum	Periodicitet	Vad ska rapporteras
EEA WISE SoE Water Quantity	Förordning 401/2009 om Europeiska miljöbyrån och Europeiska nätverket för miljöinformation och miljöövervakning	Årligen/vart tredje år	Vattenresurser (årligen), vattenuttag (vart tredje år), och vattenanvändning (vart tredje år) på vattendistriktsnivå
OECD Eurostat: Joint Questionnaire on Inland Waters	Förordning 401/2009 om Europeiska miljöbyrån och Europeiska nätverket för miljöinformation och miljöövervakning	Årligen	Vattenresurser, vattenuttag och användning av vatten på vattendistrikt; avloppshantering, produktion och avyttring av slam samt utsläpp av avloppsvatten på nationell nivå
Uppdatering av miljömålsindikatorn Nedfall av kväve till barrskog	Miljömålsuppföljning	Årligen	Totalt oorganiskt kvävenedfall till barrskog på nationell nivå
Slamdirektivet rapportering	Slamdirektivet (86/278/EEG)	Årligen	Slamanvändning på åkermark, geografiska data över spridnings-platser samt slamkvalitet på nationell nivå
HELCOM PLC Periodical	HELCOM Recommendations 37-38-1-Rev.1 Waterborne pollution input assessment (PLC-WATER)	Vart sjätte år	Källfördelade (punkt och diffusa) utsläpp av N och P. Bakgrund och antropogen belastning, retention på samma nivå som PLC Annual
Rapportering enligt artikel 15 och artikel 17. Broschyr eller webbsida tas fram enligt artikel 16, separat projekt.	Avloppsdirektivet (91/271/EEG)	Vartannat (jämna) år	Efterlevnad av avloppsdirektivet, rapporteringens omfattning beskrivs i Data dictionary[6]
Rapportering enligt artikel 22 och 23.	Avloppsdirektivet (EU) 2024/3019	Årligen	Efterlevnad av avloppsdirektivet, rapporteringens omfattning utreds för närvarande.

[6] Dataset - UWWTDArt15

Rapportering	Lagrum	Periodicitet	Vad ska rapporteras
Officiell statistik, tillförsel av kväve och fosfor till kusten	Officiell statistik	Årligen	Utsläpp av fosfor och kväve från punktkällor med direktutsläpp till havet på anläggningsnivå
Statistiskt meddelande (SM): Utsläpp till vatten och slamproduktion	Officiell statistik	Vartannat (jämna) år[7]	Utsläpp av BOD, N, P och metaller till vatten och slamproduktion från kommunala avloppsreningsverk och viss industri, aggregerat per havsbassäng, län, reningsteknik och anläggningsstorlek
Fördjupad miljömålsuppföljning	Miljömålsuppföljning	Vart fjärde år	Tillförsel av fosfor och kväve till havet, atmosfäriskt nedfall av fosfor och kväve till land, statusklassning av ytvatten, grundvatten och hav
EU:s ramdirektiv för vatten	Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG	Vart sjätte år	Kemisk och ekologisk status av yt- och grundvatten med avseende på t.ex. näringsämnen och giftiga ämnen

HELCOM PLC Annual

Ansvarig myndighet: Havs- och vattenmyndigheten

Varje år ska den kvantifierade belastningen av näringsämnen och farliga ämnen via floder, vattendrag utan mätstationer och övriga landområden, samt punktkällor med direktutsläpp till Östersjön, rapporteras aggregerat per avrinningsområde (för flodmynningar) och per havsbassängsnivå till HELCOM enligt PLC-Water Guideline (HELCOM 2022).[8] Även diffus belastning och tillförsel från mindre, icke övervakade vattendrag och kustområden ska beräknas och rapporteras på havsbassängnivå. SMED ansvarar för att leverera belastningsdata årligen till HELCOM. Data om

[7] Övergång till årlig rapportering utreds

[8] Ny version 2022: https://helcom.fi/wp-content/uploads/2022/04/HELCOM-PLC-Water-Guidelines-2022.pdf

utsläpp från punktkällor hämtas från SMP (Svenska Miljörapporteringsportalen). Underlagsdata för ämnestransporter erhålls via datavärdskapet för sjöar och vattendrag på SLU.

OSPAR RID

Ansvarig myndighet: Havs- och vattenmyndigheten

OSPAR Riverine Inputs and Direct Discharges (RID) är en årlig rapportering av den totala belastningen av näringsämnen och vissa farliga ämnen på Västerhavet. I rapporteringen ingår belastningen via floder, vattendrag och övriga landområden, samt punktkällor med direktutsläpp till havet aggregerat per avrinningsområde (för flodmynningar) och per havsbassängsnivå. SMED levererar dataunderlag till HaV för att rapportera belastningen på Skagerrak och Kattegatt enligt OSPAR RID[9]. Data om utsläpp från punktkällor hämtas från SMP (Svenska Miljörapporteringsportalen). Underlagsdata för ämnestransporter erhålls via datavärdskapet för sjöar och vattendrag på SLU.

Rapporteringen av data till OSPAR sker via NIBIO. Ospar har under 2024 påbörjat framtagning av en databas liknande Helcom+.

Det pågår också ett arbete inom Ospar att ta fram utsläppstak för de olika havsbassänger. Det tyder på att det framöver kommer kräver att en rapportering och återrapportering av källfördelad belastning lika den till Helcom PLC periodical kommer krävas och en uppföljning av utsläppstak kommer göras. Med hänsyn till geografisk överlappen som finns mellan de konventionerna (Kattegatt) kommer det troligen resultera i ett ökat samordningsbehov.

Rapportering av dumpningar, muddringar och utfyllnader i havet

Ansvarig myndighet: Havs- och vattenmyndigheten

Uppgifter om beviljade dumpningsdispenser, genomförda dumpningar av muddermassor i havet[10] rapporteras årligen på havsbassängnivå till HELCOM:s sekretariat och OSPAR-sekretariatet samt på nationell nivå till internationella sjöfartsorganisationen (IMO). Förutom dumpningar av muddermassor ska även geografiska data om muddringar och dumpningar rapporteras till HELCOM:s sekretariat samt kompletterande uppgifterom

[9] https://www.ospar.org/work-areas/hasec/other/reporting-formats

[10] https://www.havochvatten.se/hav/vagledning--lagar/vagledningar/provning-och-tillsyn/muddring-och-gravning-och-utfyllnad.html

muddringens storlek och utbredning. Dessa två rapporteringar ingår i SMED:s arbete. Som extra insatser under rapporteringen har SMED vid behov också sammanställt kustvattenområden som permanent har omvandlats till landområden och platser där kustskydd har byggts ut samt relaterad geografiska data och annan platsspecifik information till HELCOM. Informationen är långt ifrån heltäckande och grundar sig enbart på information från beslut som rapporterats in till HaV eller som tagits av miljööverdomstolen (MÖD) där utbyggnad eller utfyllnad planeras att utföras i havet.

EEA WISE SoE - Emissions (WISE-1)

Ansvarig myndighet: Havs- och vattenmyndigheten

Rapporteringen till EEA WISE SoE - Emissions (WISE-1) är en årlig rapportering och omfattar emissioner av näringsämnen, metaller och organiska miljögifter per vattendistrikt, källa och ämne (för mer info se guidelines[11]). Rapporteringen sker med samma indelning av vattendistrikt och övervakningsstations ID-er som vattenmyndigheterna rapporterar inom RDV-rapporteringen till EU och möjliggör en koppling av de olika dataflödena till EU.

Inom SMED sammanställs och rapporteras emissionsdata för punktkällorna till inlandsvatten samt direkt till kust, transport via flodmynningar och diffusa emissioner till EEA. Punktkällor och transport via flodmynningar rapporteras varje år och diffusa källor vart tredje år, eller enligt de direktiv som ges av EEA.

OECD/EUROSTAT Joint Questionnaire on Inland Waters

Ansvarig myndighet: Havs- och vattenmyndigheten

SMED tar fram och sammanställer underlag till HaV för rapportering av OECD/EUROSTAT Joint Questionnaire Inland Waters (JQ-IW) samt rapporterar data via dataportalen eDAMIS.

JQ-IW är en världsomspännande undersökning om tillståndet i miljön. Datainsamlingen startades av OECD år 1980. År 1998 blev även Eurostat delaktiga i undersökningen. Rapporteringen görs årligen. I rapporteringen efterfrågas statistik om vattenresurser, uttag och användning av vatten, avloppshantering, produktion och avyttring av slam samt utsläpp av avloppsvatten.

[11] http://dd.eionet.europa.eu/datasets/latest/Emissions

EEA WISE SoE Water Quantity (WISE-3)

Ansvarig myndighet: Havs- och vattenmyndigheten

Rapporteringen är uppdelad i en årlig rapportering för vattenresurser och rapportering vart tredje år för vattenuttag och vattenanvändning. Insamlingen syftar till att ge data för tillgång av sötvattenresurser och dess användning regionalt. Dessa data används primärt för att skapa indikatorer som används för att bedöma status och påverkan på sötvattenresurser. Indikatorerna ska användas för en samlad bedömning inom Europa för vattentillgång eller -brist och dess förhållande till vattenanvändning. SMED sammanställer data över vattenresurser till EEA som sedan rapporteras av HaV. Data som rapporteras inom WISE-3 används för rapportering enligt Ramdirektivet för vatten (RDV). Rapporteringen sker med samma indelning av vattendistrikt och övervakningsstations ID-er som vattenmyndigheterna rapporterar inom RDV-rapporteringen till EU och möjliggör en koppling av de olika dataflödena till EU.

Uppdatering av miljömålsindikatorn ”Nedfall av kväve till barrskog”

Ansvarig myndighet: Havs- och vattenmyndigheten

Under 2017 utvecklade IVL tillsammans med Lunds universitet en nationell indikator för totalt oorganiskt kvävenedfall till barrskog, inom uppföljningen av miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning*. Indikatorn utgör en av fem indikatorer inom miljökvalitetsmålet. SMED uppdaterar årligen indikatorn med nya nationella samt regionala data för totalt oorganiskt kvävenedfall till barrskog, uppdelat på norra, sydöstra och sydvästra Sverige.

HELCOM PLC Periodical

Ansvarig myndighet: Havs- och vattenmyndigheten

HELCOM PLC Periodical genomförs ungefär vart sjätte år.[12] SMED beräknar och sammanställer den totala vattenburna belastningen från inlandskällor av kväve och fosfor till Sveriges omgivande hav och rapporterar resultat gällande Östersjön till Helcom. Rapporteringen omfattar både punktkällor och diffusa källor. Bruttobelastning, retention samt nettobelastning av kväve och fosfor till havet ska rapporteras. Detta inkluderar även en beräkning av den naturliga bakgrundsbelastningen av

[12] https://HELCOM.fi/wp-content/uploads/2022/04/HELCOM-PLC-Water-Guidelines-2022.pdf

dessa ämnen. Data ska sammanställas för huvudavrinningsområden och HELCOM:s havsbassänger, men beräknas idag med finare geografisk fördelning för att bland annat tillgodose andra datakrav inom vattenförvaltningsarbetet, (se kapitel Nationell omvärldsanalys och andra aktörers behov av data).

Rapportering enligt avloppsdirektivets artikel 15, 16 och 17

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket

Underlag till NV:s rapportering till Avloppsdirektivet tas fram vartannat år. Syftet med avloppsdirektivet är att skydda miljön från skadlig inverkan till följd av utsläpp av avloppsvatten. SMED tillsammans med NV framställer det svenska dataunderlaget till Avloppsdirektivet, artikel 15, 16 och 17.[13] I avloppsdirektivet finns bestämmelser om krav på minskade utsläpp av fosfor, kväve och syreförbrukande ämnen (BOD_7, COD_{Cr},) i utgående vatten från avloppsreningsverk samt regler för kontroll och provtagning. Rapporteringen använder sig av begreppet ”agglomeration” eller tätbebyggelse om bebyggda områden som bör ha gemensam avloppsrening. Agglomerationer som omfattar mer än 2 000 personekvivalenter (pe, 1 pe är den mängd nedbrytbart organiskt material per dygn som har en biokemisk syreförbrukning på 70 g löst syre under sju dygn (BOD_7)) omfattas av rapporteringen.

Rapportering enligt det reviderade avloppsdirektivets artikel 22 och 23

Ansvarig myndighet: ej beslutat

Rapportering enligt det omarbetade avloppsdirektivet ska inledas den 31 december 2028 och uppdateras årligen. Det är ännu oklart om det årets rapportering ska avse 2027 års eller 2028 års drift. Syftet med avloppsdirektivet är att skydda miljön från skadlig inverkan till följd av utsläpp av avloppsvatten. I avloppsdirektivet finns bland annat bestämmelser om krav på utsläpp av fosfor, kväve och syreförbrukande ämnen (BOD_7, TOC) i utgående vatten från avloppsreningsverk samt regler för kontroll och provtagning av utgående vatten och bräddning. Rapporteringen kommer troligen att använda sig av begreppet avloppstätort om bebyggda områden som bör ha ett gemensamt ledningsnät Avloppstätorter som omfattar mer än 1 000 personekvivalenter omfattas av rapporteringen (pe, 1 pe är den mängd nedbrytbart organiskt material per

[13] Artikel 15: http://cdr.eionet.europa.eu/help/UWWTD/UWWTD_613

Artikel 17: http://cdr.eionet.europa.eu/help/UWWTD/UWWTD_524

Reporting obligations: https://rod.eionet.europa.eu/obligations/69

dygn som har en biokemisk syreförbrukning på 70 g löst syre under sju dygn (BOD_7)).

Rapportering enligt Slamdirektivet

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket

NV har ansvarar för att rapportera enligt artikel 17 i EU-direktivet 86/278/EEG om användningen av slam inom jordbruket. Rapporteringen görs varje år och omfattar även geografisk information om var slam sprids på åkermark men det ingår inte i SMED:s uppdrag att ombesörja. SMED bistår NV genom att sammanställa data om användning av slam och slamkvalitet.

Tillförsel av kväve och fosfor till kusten

Ansvarig myndighet: Havs- och vattenmyndigheten

Inom statistikområdet havs- och vattenmiljö ingår statistik om tillförsel av näringsämnen till kusten, växtplankton och fisk i sötvatten, näringsämnen i sjöar och vattendrag, samt vattenkemi i grundvatten. Statistikområdet *Tillförsel av fosfor och kväve till kusten* beskriver mängden vattenburen fosfor och kväve som når kusten från landbaserade källor. Data kommer från HaV:s nationella miljöövervakningsprogram för flodmynningar samt från punktkällor, d.v.s. avloppsreningsverk och industrier, med utsläpp till kusten. Syftet med uppdraget är att leverera data till tidsserien i HaV:s officiella statistiktillförsel av kväve och fosfor till kusten, från flodmynningar och punktutsläpp. Tidsserier levereras för havsbassänger och totalt för landet.

Statistiskt meddelande (SM): Utsläpp till vatten och slamproduktion

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket

SMED Vatten tar fram ett statistiskt meddelande (SM) om utsläpp till vatten och slamproduktion från kommunala avloppsreningsverk och utsläpp till vatten från viss industri.[14] Statistiken har tagits fram sedan referensår 1987 och publicerats ungefär vartannat år. Från och med 1998 har publiceringarna avsett jämna utsläppsår. Från och med år 2000 är meddelandena tillgängliga via webben och från och med referensår 2014 finns data i SCB:s statistikdatabas, SSD. Detta

[14] https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/miljo/utslapp/utslapp-till-vatten-och-slamproduktion--kommunala-reningsverk-skogsindustri-samt-viss-ovrig-industri/#_Rapporter

förenklar datauttag för användaren, möjliggör specialanpassningar av tabellerna och automatiska uttag via API.

Med anledning både av nya avloppsdirektivets krav på årlig rapportering och av att SCB avvecklar publikationsformen Statistiskt meddelande pågår en utredning om utformningen av denna statistikprodukt. Publicering av data kommer sannolikt fortfarande ske i SSD, men själva rapporten kommer förändras. Eventuellt delas dagens SM upp i två separata produkter; en för utsläpp till vatten och en för slamproduktion.

Rapporteringar som kan avropas inom SO Vatten

Fördjupad miljömålsuppföljning (FUT) m.a.p. ”Ingen övergödning”

Ansvarig myndighet: NV har övergripande ansvar för hela miljömålsuppföljningen, medan HaV har ansvar för uppföljningen av bland annat miljömålet ”Ingen övergödning”.

Den fördjupade miljömålsuppföljningen publiceras vart fjärde år, strax efter varje ordinarie riksdagsval. Tidigare har SMED gjort särskilda beräkningar för den fördjupade miljömålsuppföljningen, men de senast fördjupade miljömålsuppföljningarna har tagits fram av HaV utan direkt hjälp från SMED. Däremot används vissa data från PLC Periodical i HaV:s underlagsrapport för ”Ingen övergödning”. I övrigt omfattar FUT fyra delar: påverkan på havet (belastning av fosfor och kväve); påverkan på land (bl.a. atmosfäriskt nedfall av fosfor och kväve); tillstånd i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten samt tillståndet i havet (statusklassning).

EU:s Vattendirektiv (Ramdirektiv för vatten)

Ansvarig myndighet: Ansvar för genomförandet av vattenförvaltningen har de fem länsstyrelser som är vattenmyndigheter (Vattenmyndigheterna). HaV stödjer Vattenmyndigheterna genom vägledning och tar fram föreskrifter. HaV rapporterar arbetet till EU.

För närvarande finns det inga rapporteringar inom SO Vatten som kopplar till Ramdirektivet för vatten. Däremot används data framtagna av SO Vatten inom ramen för andra rapporteringar bl.a. av Vattenmyndigheter för sammanställning av svenska data till EU. För mer info, se kapitlet ”*Nationell omvärldsanalys och andra aktörers behov av data*”.

Nationell samordning för att ta fram emissionsdata

Sett ur ett nationellt helhetsperspektiv är det viktigt att resultaten från olika rapporteringsprojekt, såväl inom SO Vatten som mellan de olika sakområdena, är jämförbara och att eventuella överlappningar är kända. Utsläpp till vatten omfattas av rapporteringskrav inom SO Vatten, men också inom SO Farliga ämnen, där data om utsläpp till recipient från större tillståndspliktiga industrier och stora avloppsreningsverk (>100 000 pe) omfattas av rapportering enligt E-PRTR/PRTR (European Pollutant Release and Transfer Register).

Samordningsvinsterna mellan rapporteringarna är många då data som ligger till grund för olika rapporteringar ofta hämtas från samma datakällor. Samma underlag används för olika rapporteringar men kan skilja sig åt vad gäller hur det geografiska underlaget hanteras i dess indelning i avrinningsområden samt på vilket sätt olika utsläppskällor är aggregerade (se t.ex. kapitlet *”Geografiska data för punktkällor”*). Det är viktigt att tydliggöra dessa skillnader och dess effekter då data jämförs. Det är av stor vikt att ha en långsiktighet i myndigheternas arbete för att så långt det är möjligt harmonisera rapporteringarna.

Samtidigt som olika rapporteringars definitioner skapar merarbete när data hämtas från samma datakälla men sedan klassificeras olika, kan det också ibland finnas ett mervärde i att en källa baseras på olika datakällor i olika rapporteringar. I vissa fall kan de olika datakällorna bidra till att uppfylla skilda syften med de olika rapporteringarna och i andra fall kan de bidra med ett spridningsmått. Genom alternativa dataunderlag och metoder kan det ibland också vara möjligt att peka ut vilken datakälla eller metod som är mest korrekt för ett visst syfte. Det är dock viktigt att det framgår tydligt med vilken metod som data tagits fram för att på så sätt undvika felaktiga bedömningar och jämförelser av data i användarled.

Samordnad granskning av utsläpp från punktkällor

Som ett led i arbetet med att söka samarbeten med andra regleringar initierade NV under 2009/2010 en samordning av granskningsarbetet av miljörapportsdata i SMP. Representanter både från NV och SMED inom de fyra sakområdena Luft och klimat, Vatten, Avfall och Farliga ämnen deltog i arbetet med att identifiera de rapporteringar vars granskning av SMP-data som ansågs lämpligt att samordna.

Samordningen av granskningsprocessen beskrivs i detalj i den långsiktiga planen för SO Farliga ämnen.[15] Underlagsdata för granskningen hämtas från SMP. Granskning av emissionsdata från tillståndspliktiga industrier och avloppsreningsverk görs årligen av SMED inom SO Farliga ämnen. Granskningen är anpassad för att tillgodose de databehov som olika internationella rapporteringar kräver. Granskade data används bl.a. för rapportering till E-PRTR (SO Farliga ämnen), Industriemissionsdirektivet, IED (SO Luft och klimat) och för att tillgodose behoven inom SO Vatten (Tabell 1)[16]. Data för E-PRTR-rapporterande anläggningar tillgängliggörs också via det svenska utsläppsregistret, Utsläpp i siffror (UTIS).[17]

En andra granskning av data om utsläpp till vatten från tillståndspliktiga verksamheter görs inom ramen för det årliga granskningsprojektet (RA-07). Dessa data används i rapporteringsprojekt så som EEA WISE SoE Emissions (WISE-1), HELCOM PLC Annual, HELCOM PLC Periodical, OSPAR RID samt JQ IW och tidigare även den fördjupade miljömålsuppföljningen av miljömålet ”Ingen övergödning”. Utsläppsdata för reningsverk granskas ytterligare i detalj inom projekten för avloppsdirektivet samt slamdirektivet.

Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att ansvara för utveckling, drift och förvaltning av ett nytt system för företagens miljöinformation och rapportering[18]. Det nya systemet ska ersätta den svenska miljörapporteringsportalen (SMP) som därmed ska avvecklas. Naturvårdsverket har startat upp ett utvecklingsprojekt för att genomföra uppdraget. Informationssystemet ska initialt utvecklas så att det består av en inlämningsportal med relaterade tjänster i form av behörighetstjänst, anläggningstjänst, tillståndstjänst, rapporteringsverktyg och miljöinformationsportal. Systemet ska utvecklas så att det i förlängningen

[15] Hansson K., Skårman T., Hedberg D: Långsiktig plan för sakområdet Farliga ämnen SMED Rapport 2 2025

[16] Den samordnade granskningen av utsläpp från punktkällor har genomförts som ett årligt, återkommande projekt fram till 2023. 2024 (gällande rapporteringsåret 2023) avropades, av olika skäl, inte projektet.

[17] http://utslappisiffror.naturvardsverket.se/

[18] https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/pagaende-regeringsuppdrag/utveckla-och-forvalta-ett-nytt-system-for-foretagens-miljoinformation-och-rapportering/

kan hantera företagens samlade behov av att lämna information till myndigheter.

Inlämningsportalen och de relaterade tjänster som krävs för verksamhetsutövares inrapportering samt myndigheternas hantering av miljörapporterna ska vara utvecklade och satta i drift senast 31 december 2027. Miljöinformationsportalen ska vara inrättad senast den 31 december 2028. Tillståndstjänsten ska utvecklas så att den kan fungera vid Sveriges införande av ett digitalt miljötillståndssystem senast 31 december 2035.

Naturvårdsverket och länsstyrelsen har lämnat redovisningar på tidigare uppdrag som föregick detta utvecklingsuppdrag. I dessa redovisningar beskrivs motiv för och konsekvenserna av ett nytt digitalt system för företagens miljörapporter. De redovisningarna hittar ni här: Nytt system för företagens miljörapportering.

Rapporteringar som drar nytta av den samordnade granskningen

SO Vatten

- Nuvarande och kommande avloppsdirektiv
- Slamdirektivet
- HELCOM PLC Periodical
- HELCOM PLC Annual
- OECD/Eurostat JQ-IW
- EEA WISE SoE Emissions - (WISE-1)
- OSPAR RID
- SM utsläpp till vatten och slamproduktion
- HaV:s officiella statistik över utsläpp av N och P till kust

SO Farliga ämnen

- E-PRTR

SO Luft och klimat

- LCP (IED)

Geografiska data för punktkällor och flodmynningsdata

För att kunna använda data från emissionsdeklarationer i SMP till rapporteringar är det viktigt att utsläppskoordinater för anläggningen är korrekta. Geografiska och administrativa attribut kopplas till koordinaterna:

- Inland/kust-klassning efter SMHI:s kustlinje
- Inland/kust-klassning enligt HELCOM:s definition av direktutsläpp.

- Indelningar av avrinningsområden (ARO) på olika skala (subid, vattenförekomstområde, huvudavrinningsområde, mottagande havsbassäng).
- Övervakade och oövervakade avrinningsområden
- Vattendistrikt

Arbete med att förbättra utsläppskoordinater och kust/inlandsklassningar har gjorts i flera tidigare SMED-projekt. Inför den sjunde rapporteringen till PLC Periodical (PLC7) genomfördes projektet ”*Utsläppskoordinater för anläggningar i Svenska MiljörapporteringsPortalen”* (V17-B4). Samma år genomfördes ett utvecklingsprojekt inom ramen för avloppsdirektivets rapportering 2017, ”Avloppsdirektivet kustutsläpp*”* (V17-B6).

Inom rapporteringen till avloppsdirektivet används en inland/kust-klassning som skiljer sig från den klassning som används inom rapporteringen till HELCOM. Avloppsdirektivet använder en striktare bedömningsgrund där kustklassningen dikteras fullt ut av huruvida utsläppspunkten ligger innanför eller utanför SMHI:s kustlinje, medan HELCOM:s klassning tar större hänsyn till om källan ligger upp- eller nedströms en mätstation i flodmynningsprogrammet. Alltså förekommer två olika kust/inlandsklassningar i det svenska rapporteringsekosystemet.

Hanteringen av utsläppskoordinater och att definitionen av kust och inland varierar mellan rapporteringar har gett komplikationer där allokeringar till geografiska attribut inte är samstämmiga. Det skulle därför underlätta med en harmonisering av inland/kust-klassningen i olika rapporteringar och att anläggningarnas utsläppskoordinater förvaltas så att övriga geografiska attribut med enkelhet kan kopplas på utan att konflikter uppstår. Det är dock inte säkert att det är möjligt att harmonisera klassningarna eftersom en sådan förändring kan göra att nya data inte blir jämförbara med tidigare rapporterade data. SMED har fått i uppdrag att titta på detta inom ramen för ett utvecklingsprojekt inom SO Vatten.

Utöver skillnaderna i inland/kust-klassningen mellan olika rapporteringar förekommer också skillnader i hur data ska aggregeras till de olika internationella rapporteringarna. Till exempel används HELCOM:s havsbassängsindelning för PLC Annual- och Periodical-rapporteringar, medan det till EEA WISE SoE Emissions (WISE-1) efterfrågas aggregering per vattendistrikt. Namnen på havsbassängerna och vattendistrikten är snarlika men gränsdragningen skiljer sig åt något. Utöver punktkällornas tilldelning till rätt område påverkar det aggregeringen av belastningen från flodmynningarna, där exempelvis Ume älvs avrinningsområde aggregeras till olika områden i de olika rapporteringarna. Huvudavrinningsområden med två utlopp, som t.ex. Mälaren med sitt alternativa utlopp i Södertälje

kanal utöver Slussen och Göta älv med bifurkationen Nordre älv är inte heller helt väl definierat i de olika rapporteringarna, vilket ger merarbete vid rapporteringen av utsläppsdata.

Övrig samordning inom SO Vatten

SMED har enligt ramavtalet med NV och HaV ett utpekat ansvar att samordna arbetet. Utöver detta kan särskilda samordningstjänster avropas vid behov. Någon motsvarande samordning som sker genom granskning av SMP-data för punktkällor finns inte för beräkning av de diffusa utsläppen. Istället är medarbetare som samtidigt jobbar inom två eller fler sakområden extra viktiga när det gäller att uppmärksamma var det kan finnas samordningsvinster och synergieffekter när det gäller såväl punktkällor som diffusa källor.

Även samordningsgruppen, där SMED:s programledningsgrupp ingår tillsammans med handläggarna från NV och HaV har som ambition att jobba vidare med samverkan mellan sakområdena.

De tydligaste kopplingarna mellan SO Vatten finns med SO Farliga ämnen men även med SO Luft och klimat. Exempel på frågeställningar och källor där större samverkan mellan SO Luft och klimat och SO Vatten eventuellt kan vara aktuellt är ammoniakutsläpp från jordbruket och lustgasutsläpp från små avlopp. Även om såväl SO Luft och klimat som SO Vatten hanterar mycket kartunderlag är samordning troligtvis inte möjligt i alla dessa fall eftersom beräkningarna inom SO Luft och klimat görs ofta på en större skala och sedan fördelas ut på en finare geografisk skala (Geografisk fördelade emissioner till luft), medan beräkningar inom SO Vatten (PLC Periodical) görs på en finare geografisk skala för att sedan summeras till en grövre skala.

Utöver intern samordning mellan beställarna och sakområdena inom SMED finns behov att utöka samordningen med andra aktörer, exempelvis inför arbete med PLC Periodical som är en grund för vattenmyndigheternas vidare arbete inom vattenförvaltningen. Nästa avsnitt beskriver andra aktörers användning av data.

Nationell omvärldsanalys och andra aktörers behov av data

Utsläppsdata tas fram i syfte att tillgodose både nationella och internationella behov av data. Utsläppsdata rapporteras internationellt via flertalet konventioner och direktiv, både direkt via SMED Vatten och indirekt. På nationell basis används data för uppföljning av de nationella miljökvalitetsmålen, samt som underlag till utredningar beställda av den svenska regeringen. Data används även generellt inom det svenska vattenförvaltningsarbetet från lokal till nationell nivå för såväl åtgärdsplanering som åtgärdsuppföljning, liksom för uppföljning av till exempel Landsbygdsprogrammets stödåtgärder. Nedan listas olika aktörers behov av data som tas fram av SMED Vatten.

Tillgängliggörande av SMED-data

Data gällande utsläpp av miljöfarliga ämnen från tillståndspliktiga industrier och avloppsreningsverk med rapporteringsskyldighet enligt förordning (EG) nr 166/2006 går att ladda ner från UTIS.[19]

Data som tas fram inom PLC-projekten är publika och finns att ladda ner från Helcom:s PLC databank samt SMED:s webbplats från PLC5 och framåt. Senaste PLC-data finns också hos SMHI:s Vattenwebb (bruttobelastning normaliserad) och från 2021 även på HaV:s webbsidor (Nettobelastning, PLC8).

SMED Vattens medarbetare bistår även med dataleveranser av vissa underlagsdata som inte finns tillgängliga via webben.

SMED-data används sedan vidare i andra portaler, webbplatser och verktyg av användare utanför SMED-konsortiet.

Dataanvändning

Vattenmyndigheterna

SMED Vatten-data är ett viktigt underlag i vattenmyndigheternas arbete, som utgår ifrån Vattenförvaltningsförordningen (2004:220). Förordningen är en del i Sveriges implementering av EU:s ramdirektiv för vatten. Data från SMED är därmed ett centralt underlag i de förvaltningsplaner och åtgärdsprogram som ligger till grund för Sveriges förvaltning av yt- och

[19] http://utslappisiffror.naturvardsverket.se/

grundvatten. Delar av data från SMED rapporteras även till EU-kommissionen.

Data används bland annat till den kartläggning av mänsklig verksamhets påverkan på ytvattnets tillstånd som vattenmyndigheterna ska utföra enligt artikel 5 och bilaga II i vattendirektivet. I denna så kallade påverkansanalys, som framförallt utförs av länsstyrelsernas beredningssekretariat, ingår att bedöma om belastning av föroreningar till ett vatten är så stort att uppsatta miljömål enligt vattendirektivet inte kan uppfyllas. Analys ska även göras av vilken typ av påverkan som ensamt eller tillsammans med andra typer av påverkan leder till att miljömålen inte uppnås.

Påverkansanalysen ligger i sin tur till grund för vilka kvalitetsfaktorer som ska användas vid den statusklassning som utförs av länsstyrelsernas beredningssekretariat på uppdrag av vattenmyndigheterna, alltså den bedömning av tillståndet i vatten som ska baseras på övervakningsdata. SMED:s underlag används även i själva klassificeringen, där bakgrundsbelastningen från diffusa källor används för att ta fram referensvärden för näringsämnen i sjöar och vattendrag. Belastningsdata från SMED används vidare till beräkningar av hur mycket tillförseln av föroreningar behöver minska till vattenförekomster där det finns risk för att miljömålen inte uppnås och även i de efterföljande åtgärdsanalyser som görs för att bedöma vilka åtgärder som är mest kostnadseffektiva och huruvida miljökvalitetsnormer kan nås vid en viss tidpunkt. Dessa beräkningar görs på uppdrag av vattenmyndigheterna och genomförs idag av länsstyrelsernas beredningssekretariat och SMHI. Den geografiska skala som är av intresse är avrinningsområden för vattenförekomster.

SMED har tagit fram och sammanställt data om utsläpp av miljögifter från miljöfarlig verksamhet. Denna information har rapporterats till EU-kommissionen som register för utsläpp och spill. Krav på att Sverige ska ha ett sådant register och krav på rapportering ställs i direktiv 2008/105/EG.

Idag använder vattenmyndigheterna framförallt data gällande kväve och fosfor. Det borde dock även finnas behov av motsvarande data för miljögifter.

Jordbruksverket

Jordbruksverket nyttjar beräknade data som rör förluster av näringsämnen från svensk jordbruksmark för såväl internationell rapportering som för utvärdering av jordbrukspolitik och jordbruks- och läckagereglerande åtgärder. Sedan 2021 finansieras beräkningarna av förluster från

jordbruksmark i huvudsak av HaV utanför SMED.[20] Exempel på användningsområden hos Jordbruksverket för beräknade näringsämnesförluster:

- Uppföljning av EU:s Nitratdirektiv
- Uppföljning av jordbrukspolitikens (CAP, strategisk plan) miljöpåverkan
- Uppföljning av åtgärdsprogram för läckagereduktion och utvärdering av EU:s landsbygdsprogram (Jordbruksverket)
- Analyser av åtgärder och åtgärdspotential inklusive klimatscenarier

Regeringskansliet

Miljödepartementet har använt slam-data från SMED som underlag i betänkande till regeringen. Betänkandet handlar om *Giftfri och cirkulär återföring av fosfor från avloppsslam*[21] och statistiken ingår i denna beredning. Slutrapportering av betänkandet var i januari 2020.[22]

Övriga dataanvändare (SMED-parter, andra myndigheter, forskare och konsulter)

SMED-data används bland annat av länsstyrelser och kommuner i deras arbete kring övergödningsfrågor.

I framtagningen av den officiella statistiken gällande *kväve- och fosforbalanser för jordbruksmark* använder SCB de beräknade läckagen från jordbruksmark. De beräknade jordbruksläckagen används också inom klimatrapporteringen.

Ingående delmodeller, som för små avlopp, har återkommande använts för åtgärdsscenarier, till exempel för att utvärdera effekten av att ta bort fosfater i disk- och tvättmedel. Beräkningsdatabasen för små avlopp används också nu för att utvärdera olika åtgärdsscenarier rörande förhöjda reningskrav nära vatten.

Utöver det används av SMED framtagna data av forskare vid ett flertal universitet (inklusive SLU) inom olika forskningsprojekt. Forskarna har

[20] Enstaka beräkningar och anpassning av jordbruksstatistiken för läckageberäkningarnas behov har dock fortfarande genomförts inom SMED.

[21] Kommittédirektiv: Giftfri och cirkulär återföring av fosfor från avloppsslam. Dir 2018:67. 2018-07-12

[22] https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/01/sou-20203/

efterfrågat information om punktkällor och SMED:s beräknade jordbruksläckage och retention.

SMED-data används även av konsulter, exempelvis vid framtagande av lokala åtgärdsprogram.

Aktuell forskning

Inom området vatten och emissioner sker det mycket forskning, både nationellt och internationellt. Även vid SMED:s parter pågår forskning och SMED utvecklar vid behov sina metoder baserat på nya forskningsresultat.

Miljökvalitetsmålen

De svenska miljömålen som har en klar koppling till SO Vatten presenteras kort här nedan. För mer info se också sverigesmiljomal.se/miljomalen/.

Ingen övergödning

Miljömålet syftar till halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten. Miljökvalitetsmålet är inte uppnått och kommer inte kunna nås med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder uppföljningsåret 2030. Det går inte heller att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. För mer info se kapitlet ”Rapporteringar med annan tidsfrekvens”.

Levande sjöar och vattendrag

I definitionen av miljömålet fastslås vikten av att bevara ekologiskt hållbara och variationsrika livsmiljöer i sjöar och vattendrag. Inom levande sjöar och vattendrag ingår även att eftersträva en naturlig produktionsförmåga och hög biologisk mångfald men också andra värden som kulturmiljö och friluftsliv. Sjöar och vattendrag ska även ha en fungerande ekologisk och vattenhållande funktion. Miljökvalitetsmålet är inte uppnått och kommer inte kunna nås med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder uppföljningsåret 2030. Det går inte heller att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Målet syftar till att uppnå en långsiktig produktionsförmåga och bevarad biologisk mångfald och att höga upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden ska råda. Samtidigt ska områden som är särskilt värdefulla skyddas från negativ påverkan. Miljökvalitetsmålet är inte uppnått och kommer inte kunna nås med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder

uppföljningsåret 2030. Det går inte heller att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. Positiva och negativa utvecklingsriktningar inom målet tar ut varandra.

Frågor om hantering av sekretess och tillgängliggörande av data

Nedan sammanfattas den regulatoriska bakgrunden till varför hantering av sekretessfrågor är nödvändiga i SMED:s arbete. Vidare redogörs kortfattat för hur SMED idag hanterarar sekretess och slutligen ges en beskrivning av de bedömningar och åtgärder som görs inom SO Vatten.

Bakgrund

SMED och uppdragsgivare ska beakta frågor rörande sekretess vid såväl hantering av och kommunikation kring data som vid offentliggörande av statistik. Detta regleras i huvudsak av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. Enligt 24 kap. 8 § gäller **sekretess** i sådan *särskild verksamhet hos en myndighet som avser framställning av statistik* (även kallad särskild/avgränsad statistikverksamhet) för uppgift som avser en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden och som kan hänföras till den enskilde. Med enskild avses här både fysiska och juridiska personer.

Mot detta ska ställas ett antal sekretessbrytande bestämmelser av relevans för SMED:s arbete. Dessa har sin bakgrund i Sveriges genomförande av Århuskonventionen och EU:s INSPIRE-direktiv. I svensk lagstiftning specificeras undantagsreglerna av OSL 10 kap. 5 § och lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation och kan förenklat sammanfattas med att sekretess inte gäller om det är uppenbart från miljö- och hälsosynpunkt att allmän kännedom om en uppgift har större betydelse än de intressen som sekretessen avses skydda. En rimlig och ofta tillämpad tolkning av detta är uppgifter om utsläpp inte omfattas av sekretess.

Men det juridiska sakläget är tydligen komplicerat och det förekommer olika tolkningar av när de sekretessbrytande bestämmelserna är tillämpliga, vilket ibland har bidragit till osäkerhet om sekretessfrågor i SMED:s arbete. Det pågår dock diskussioner mellan SCB:s och Naturvårdsverkets jurister och det förväntas finnas tydligare riktlinjer för hur sekretess ska hanteras inom SMED inom en snar framtid.

Sekretesshantering inom SMED

Vid hantering av uppgifter om enskilda behöver risken för röjande bedömas. Detta innebär att SMED genomför röjandekontroll och vid behov vidtar

skyddsåtgärder av uppgifter som kan hänföras till enskild innan statistik offentliggörs eller levereras. Skyddsåtgärder kan utgöra sammanslagning av redovisningsgrupper, högre aggregeringsnivåer, undertryckning eller brusning.

Det är också viktigt att undvika oavsiktligt röjande vid delning eller utlämnande av data, eller vid kommunikation kring data. Därför kan SMED-organisationer med avgränsad statistikverksamhet behöva göra interna utlämnandeprövningar och skriva sekretessförbehåll med mottagande part innan data kan lämnas ut, både utanför och inom SMED. Försiktighet tillämpas även för kommunikationstjänster och användande av molntjänster som Projektplatsen. SMED använder säkra metoder, t.ex. krypterade ftp- och mailtjänster, för att dela data som omfattas av sekretess och använder säkra digitala kommunikationsverktyg när så bedöms påkallat.

Sekretesshantering inom sakområde vatten

Till skillnad från andra sakområden har sekretesshanteringen hittills varit okomplicerad inom SO Vatten. Många rapporteringar hanterar visserligen uppgifter som rör enskilda men eftersom de i huvudsak handlar om utsläpp till miljön bedöms ovan beskrivna sekretessbrytande bestämmelse kunna tillämpas. SO Vatten är trygga i sin bedömning eftersom varken uppgifter om utsläppsmängder eller om halter på ett enkelt sätt kan hänföras till andra uppgifter som skulle kunna skada t.ex. kommersiella intressen. Det finns ett återkommande moment inom PLC-Periodical där röjandekontroll genomförs. Det rör enskilda avlopp på delavrinningsområdesnivå, och om området rymmer mycket få hushåll görs en sammanslagning med data från närmaste nedströms område för att undvika att riskera att röja uppgifter om enskilda. I övrigt har skyddsåtgärder såsom undertryckning eller sammanslagning varit mycket ovanligt inom SO Vatten och bedöms inte heller behövas vidtas i framtiden.

Internationell omvärldsanalys i relation till SO Vatten

Nedan ges en kortfattad beskrivning av internationella aktiviteter kopplade till SO Vatten.

Internationella regleringar och direktiv som styr SMED Vattens arbete

Det finns flertalet konventioner och direktiv som kopplar till vatten. Nedan beskrivs de som har eller på sikt kommer kunna ha en tydlig koppling till arbetet inom SO Vatten. Legala regelverk så som INSPIRE-direktiv, GDPR m.m. nämns inte.

Internationella konventioner

- OSPAR
- HELCOM
- Londonkonventionen
- Århuskonventionen

EU-lagstiftning

- Avloppsdirektivet
- Slamdirektivet
- Vattendirektivet
- Havsmiljödirektivet
- Nitratdirektivet
- EU förordning om minimikrav för återanvändning av vatten

Övriga rapporteringsorgan

- EEA
- OECD/Eurostat

Havskonventionen OSPAR

OSPAR-konventionen trädde i kraft 25 mars 1998. Konventionen syftar till att skydda och bevara ekosystemen och den biologiska mångfalden i nordöstra Atlanten.[23] Huvudmålsättningen för OSPAR:s arbete med farliga ämnen är att förhindra förorening av den marina miljön. Konventionen har

[23] http://www.ospar.org/

15 medlemsstater som arbetar med att reducera sina utsläpp av farliga ämnen samt restaurera förorenade områden.[24]

Havskonventionen HELCOM

Helsingforskonventionen eller HELCOM, för att skydda den marina miljön i Östersjön, har funnits sedan 1974 och den senaste uppdateringen trädde i kraft i januari 2000.[25] Konventionen behandlar frågor gällande den biologiska mångfalden, farliga ämnen samt övergödning och gäller för alla länder som ligger i Östersjöns avrinningsområde. Rapporteringarna till HELCOM berör olika typer av rapportering som data, implementering av direktiv, eller åtgärder. Rapportering av belastningsdata (utsläpp av näringsämnen och metaller) sker direkt till HELCOM+ databasen.[26] HaV är ansvarig myndighet för rapporteringen.

För att skydda den marina miljön i Östersjön på ett mer övergripande sätt, antog HELCOM i november 2007 en s.k. Aktionsplan för Östersjön (Baltic Sea Action Plan, BSAP).[27] Planen introducerar införandet av en ekosystembaserad strategi för förvaltning av mänskliga aktiviteter i Östersjöregionen. I och med antagandet av planen har de HELCOM-avtalsslutande parterna åtagit sig att t.ex. arbeta mot målet att uppnå en Östersjöregion där miljön och livet är ostörda av farliga ämnen. BSAP omfattar 11 st ämnen/ämnesgrupper som har identifierats som speciellt angelägna för Östersjön.

HELCOM antog 2017 en rekommendation om avloppsslam, 38/1.[28] Medlemsländerna ska rapportera uppgifter om slamanvändning och kvalitet vart tredje år, med start 2019 (avseende 2018 års data).

Londonkonventionen

Londonkonventionen handlar om reglering av dumpning och förbränning till havs. Londonkonventionen har som utgångspunkt att all form av dumpning ska vara förbjuden, med vissa undantag. Konventionen

---

[24] https://www.ospar.org/convention/text

[25] http://www.HELCOM.fi/about-us/convention

[26] http://www.ices.dk/marine-data/dataset-collections/Pages/HELCOM.aspx

[27] http://www.HELCOM.fi/Documents/Baltic%20sea%20action%20plan/BSAP_Final.pdf

[28] http://www.HELCOM.fi/Recommendations/Rec%2038-1.pdf

undertecknades 1972. Konventionen omfattar en svart och en grå lista över olika typer av avfall. Dumpning av ämnen som finns på den svarta listan är helt förbjuden, medan ämnen som finns på den grå listan får dumpas i havet under vissa förutsättningar. 2006 gjordes ett tillägg till protokollet som tillåter lagring av koldioxid under havsbotten och 2013 beslutades ytterligare ett tillägg som förbjuder havsgödning med vissa begränsade möjligheter till dispens. Regeringskansliet företräder Sverige i konventionsförhandlingarna, och HaV bistår med underlag och expertstöd.

Århuskonventionen

Århuskonventionen trädde i kraft 2001 för att allmänheten ska ha rätt till information, beslut och andra handlingar som kopplar till miljöområdet, delta i beslutsprocesser samt ha möjlighet att tillgå rättsliga prövningar. Konventionen, som ligger under FN:s ekonomiska kommission för Europa (UNECE), ratificerades av Sverige 2005.[29]

I maj 2003 undertecknade Sverige tillsammans med Europeiska unionen och 23 medlemsstater, i Kiev, ett UNECE-protokoll under Århuskonventionen[30] om register över utsläpp och överföringar av föroreningar ”Pollutants Release and Transfer Register” (PRTR). Protokollet upprättades i syfte att uppnå Århuskonventionens bestämmelse om att varje part ska upprätta ett register över utsläpp och överföring av föroreningar, för att underlätta allmänhetens deltagande i beslutsfattandet om miljön och att bidra till att hindra och minska nedsmutsningen av miljön. Sverige ratificerade protokollet i oktober 2008 och protokollet trädde i kraft den 8 oktober 2009.

Avloppsdirektivet

EU:s avloppsdirektiv (91/271/EEG) syftar till att motverka skador på miljön, orsakade av utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse och från vissa industriella processer.

Sverige har infört avloppsdirektivet i svensk lagstiftning, dels genom miljöbalken, dels genom NV:s föreskrifter om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (NFS 2016:6).

---

[29] https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/EU-och-internationellt/Internationellt-miljoarbete/miljokonventioner/Arhuskonventionen--om-ratt-till-miljoinformation-/

[30] https://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/ACtext/Aarhus_Convention_text_Swedish.pdf

EU:s avloppsdirektiv (91/271/EEG) är ett av de viktigaste politiska instrumenten inom EU:s regelverk för vattenhantering. Det omfattar allt avloppsvatten som samlas upp i ledningsnät, men kvantitativa krav ställs bara för de avloppsreningsverk i tätbebyggelser med en maximal genomsnittlig veckobelastning (max gvb tätbebyggelse större än 2000 pe).

Enligt artikel 15 i Avloppsdirektivet (91/271/EEG)[31] ska Sverige vartannat år rapportera efterlevnaden av avloppsdirektivet. I rapporteringen ska uppgifter lämnas om tätorternas storlek, avloppsreningsverkens kopplingar till tätorter, avloppsverkens teknik, utsläpp samt utsläppspunkter m.m. Förutom rapporteringen ska en publikation göras tillgänglig för allmänheten om rening av avloppsvatten i Sverige (Artikel 16, Avloppsdirektivet). Granskning av data från punktkällorna görs inom ”Samordnad granskning av SMP-data” (se ovan). NV är ansvarig myndighet för implementeringen av direktivet.

Uppdatering av EU:s avloppsdirektiv

Rådet och Parlamentet beslutade om ett uppdaterad avloppsdirektiv i november 2024. Direktivet trädde ikraft den 1 januari 2025. Artikel 22 i förslaget höjer ambitionsnivån för vad som ska rapporteras liksom frekvensen från vartannat år till årlig. Här tillkommer dels rena utsläppsdata för enskilda avloppsreningsverk, dels nationella sammanställningar ”förteckningar” om känslighetsklassade områden (övergödning respektive miljögifter), vidtagna åtgärder och utsläpp via dagvatten och bräddningar och utsläpp från enskilda avlopp *inom* tätbebyggelser. För de fält som bevattnas med renat avloppsvatten ska en vatten- och näringsämnesbudget redovisas (Artikel 22.1(l)).

Därutöver ska uppgifter som platsar bättre inom andra sakområden avseende patogener, tillgång till sanitet, växthusgasutsläpp, energianvändning och finansiering tas fram. Artikel 23 reglerar vad som ska ingå i nationella genomförandeprogram (att tas fram vart sjätte år).

[31] http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1991L0271:20081211:SV:PDF

Slamdirektivet

Enligt artikel 17 i Slamdirektivet (86/278/EEG)[32] ska Sverige årligen rapportera totalmängden slam som producerats vid avloppsreningsverken, mängden slam som lagts ut på åkermark, samt innehållet av tungmetaller och närsalter i slammet. Dessutom ska områden där slam sprids på åkermark rapporteras. I svensk lagstiftning finns gränsvärden för metaller i slam i *förordning (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter*[33]. Granskning av data från punktkällorna görs inom ”Samordnad granskning av SMP-data” (se ovan). NV är ansvarig myndighet för implementeringen av direktivet.

EU:s Vattendirektiv

Sedan år 2000 finns ett EU-direktiv, ramdirektivet för vatten (2000/60/EG), som anger den nivå av vattenkvalitet och tillgång länderna i EU inte får underskrida. Tanken bakom direktivet var att samordna resurser inom och mellan länderna för att komma tillrätta med brister i vattenmiljön. I svensk lagstiftning infördes vattendirektivet genom bl.a. vattenförvaltnings-förordningen (2004:660). EU har i sitt vattendirektiv identifierat 33 ämnen eller ämnesgrupper som ”prioriterade ämnen”, vars halter i recipienten ska rapporteras.[34] EU har fastställt gränsvärden, MKN, för de prioriterade ämnena. Dessa ska övervakas av EU-länderna så att de inte överskrids. HaV samordnar och rapporterar Sveriges arbete med MKN-värden till EU. Den 26 oktober 2022 presenterade kommissionen förslag om revidering av ramdirektivet för vatten, prioämnesdirektivet och grundvattendirektivet[35] som i framtiden kan påverkar SMED:s arbete genom utökad Prioämneslista och rapporteringskrav.

---

[32] http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31986L0278:SV:HTML

[33] https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-1998944-om-forbud-m.m.-i-vissa-fall_sfs-1998-944/

[34] http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:327:0001:0072:SV:PDF

[35] https://environment.ec.europa.eu/system/files/2022-10/Proposal%20for%20a%20Directive%20amending%20the%20Water%20Framework%20Directive%2C%20the%20Groundwater%20Directive%20and%20the%20Environmental%20Quality%20Standards%20Directive.pdf

EU:s Havsmiljödirektiv

Ramdirektiv om en marin strategi 2008/56/EG, eller EU:s ramvattendirektiv, upprättades för att minska negativ påverkan på haven inom EU. Medlemsstaterna ska arbeta för att uppnå god miljöstatus i de marina områdena till 2020. Strategier ska utvecklas för att skydda och bevara samt förhindra att miljön försämras i haven eller återställa den. De ska även hindra förorening av haven samt säkerställa att den biologiska mångfalden, marina ekosystem och människors hälsa inte utsätts för en betydande inverkan eller risk.[36] Sedan 2010 är direktivet en del av svensk lag genom havsmiljöförordningen. HaV är ansvarig myndighet i Sverige[37].

Nitratdirektivet

För att minska läckaget av nitrat till vatten grundades nitratdirektivet år 1990. Direktivet är kopplat till jordbrukets påverkan på vatten, ytvatten och grundvatten. Jordbruksverket är ansvarig myndighet för rapportering av nitratnivåer i Sverige till EU, vilken sker var fjärde år.[38] Enligt nitratdirektivet ska nitratkänsliga områden identifieras varpå åtgärdsplaner för dessa områden ska utvecklas. Jordbruket har även en viktig del i arbetet med att implementera jordbrukstekniker vilka förebygger ett minskat läckage av nitrat. Nitratdirektivet är en integrerad del av ramdirektivet för vatten.

EU förordning om minimikrav för återanvändning av vatten

EU-förordningen (2020/741) om minimikrav för återanvändning av vatten är framtagen med anledning av vattenbrist i framförallt södra Europa och för att främja den cirkulära ekonomin av vatten. Renat avloppsvatten återanvänds för bevattning inom jordbruket på ett fåtal platser i Sverige idag. EU-förordningen har kompletterats med bland annat den svenska förordningen (2024:161) om återanvändning av vatten för bevattning inom jordbruket och den nya 28 kap. 5 § miljöprövningsförordningen (2013:251).

---

[36] https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:164:0019:0040:SV:PDF

[37] https://www.havochvatten.se/hav/samordning--fakta/miljomal--direktiv/havsmiljodirektivet/havsmiljodirektivet.html

[38] http://ec.europa.eu/environment/water/water-nitrates/index_en.html).

Europeiska miljöbyrån, EEA

EEA[39] har till uppgift att förse politiska beslutsfattare och allmänheten med information om miljötillståndet i Europa och att följa upp effekterna av miljöpolitiken. Dess syfte är att ge stöd till arbetet med att utforma och genomföra miljöpolitiska åtgärder i EU och dess medlemsstater. Arbetet samordnas i nätverk. Genom nätverket EIONET - Europeiska nätverket för miljöinformation och miljöövervakning - bidrar medlemsländer till att samla in och bedöma miljöinformation för EEA. Tio svenska myndigheter deltar i EIONETs arbete, bland dessa finns experter från NV, HaV, SMHI och SCB.

OECD/Eurostat

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) är en internationell organisation som verkar inom områden som påverkar den ekonomiska utvecklingen mellan medlemsländer. Totalt är 38 medlemsländer anslutna till OECD.

Eurostat är ett generaldirektorat inom den Europeiska kommissionen med uppgift att sammanställa och redovisa officiell statistik för Europeiska unionen och dess medlemsstater. En nyckeluppgift för Eurostat är att ge Europeiska unionen statistik på europeisk nivå som möjliggör jämförelser mellan länder och regioner.

Datainsamling för att följa tillståndet i miljön startades av OECD år 1980. År 1998 blev även Eurostat delaktiga i undersökningen och EUROSTAT bedriver Joint Questionnaire Inland Waters (JQ-IW).

Internationella arbetsgrupper

SMED:s expertkompetens nyttjas av NV och HaV för deltagande i internationella möten och grupperingar. Nedan beskrivs kortfattat vilka internationella arbetsgrupper som SMED:s medarbetare är engagerade i och som kopplar till den verksamhet som bedrivs inom SO Vatten.

OSPAR INPUT

OSPAR:s arbetsgrupp INPUT fokuserar på problem kopplade till belastning av näringsämnen och miljögifter på Nordostatlanten. Belastningen kommer från tillrinnande vatten, atmosfärisk deposition samt punktkällor. Ordförande för arbetsgruppen är Lars Sonesten, SLU.

[39] https://www.eea.europa.eu/

HELCOM Source-to-Sea

HELCOM Source-to-Sea Management of Nutrients and Hazardous Substances and Sustainable Agricultural Practices startades 2023 och är en arbetsgrupp som arbetar med övergödnings- och miljögiftsfrågor i Östersjön främst kopplade till landbaserade källor. Ett viktigt arbetsområde är att minska tillförseln av näringsämnen och miljögifter till Östersjön från punkt- och diffusa källor. Man följer bland annat upp att HELCOM:s reduktionsmål för näringsämnen (HELCOM nutrient reduction scheme) följs av medlemsländerna. Arbetsgruppen består av delar av den tidigare arbetsgruppen HELCOM Pressure och HELCOM Agri (2013-2014). Lars Sonesten, SLU, är ordförande i gruppen.

SMED och HaV deltar även i arbetsgruppen för PLC-projekten (Annual och Periodical) som hålls ca fyra gånger per år.

OECD/EUROSTAT

SMED har på uppdrag av HaV representerat Sverige i Working Group on Water Statistics, som har fokuserat på utvecklingen av undersökningen Joint Questionnaire on Inland Waters, som sammanställer nationell statistik om vattentillgång, -användning och utsläpp från avloppsreningsverk. Rapporteringen är årlig och sammanträden sker i anslutning till att rapporteringen är slutförd.

SO Vatten och koppling till FN:s hållbarhetsmål

I september 2015 antogs 2030 års agenda för hållbar utveckling av FN:s 193 medlemsstater. Agendan tar upp tre dimensioner av hållbar utveckling: sociala, ekonomiska och miljömässiga, samt viktiga aspekter som rör fred, rättvisa och effektiva institutioner. Agendan utgörs av 17 hållbarhetsmål, inklusive 169 delmål,[40] vilka man avser att följa upp och granska med hjälp av en uppsättning globala indikatorer. Denna utvärdering kommer att sammanställas i en årlig hållbarhetsrapport.

Mål 6, Rent vatten och sanitet för alla

Det sjätte hållbarhetsmålet handlar om att alla ska ha tillgång till en hållbar vatten- och sanitetsförvaltning. SMED vatten berörs av delmål 6.3 om vattnets kvalitet samt 6.6 om att skydda och återställa vattenrelaterade

[40] https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs

ekosystem.[41] Genom det omarbetade avloppsdirektivets artikel 19 om tillgång till sanitet kan även delmål 6.2 komma att bli aktuellt för SO Vatten. Målet avser att senast 2030 säkerställa att alla har tillgång till fullgod och rättvis sanitet och hygien och att ingen behöver uträtta sina behov utomhus. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt behoven hos kvinnor och flickor samt människor i utsatta situationer.

Mål 14, Hav och marina resurser

Hållbarhetsmålet handlar om ett långsiktigt hållbart nyttjande av hav och marina resurser. SMED vatten berörs av delmål 14.1, om minskning av föroreningar i havet, bland annat gödande ämnen.[42]

kommer att effektivisera arbetet och leda till minskad kostnad för förarbetet inför varje uppdrag. NV och HaV deltar vid stormötena med sina berörda handläggare. HaV och NV ansvarar för att vid stormötena delta med relevant personal för att behov och prioriteringar ska kunna diskuteras. HaV och NV ansvarar också för att eventuella representanter från andra intressenter av SO Vattens data och kompetenser vid behov bjuds in till möten och diskussioner.

I nuvarande avtal mellan SMED och beställande parter ingår att förhålla sig till en takkostnad över alla år inom sakområdet. HaV och NV ansvarar för att hålla koll så att kostnaderna under ramavtalets period inte slår i taket.

[41] https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/rent-vatten-och-sanitet/

[42] https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/hav-och-marina-resurser/

Framtida behov för rapporterings- och utvecklingsprojekt (bruttolista)

Identifierade utvecklingsbehov inom SO Vatten, information om vilken rapportering utvecklingen syftar till att förbättra samt vilken prioritering och vikt den har, sammanställs i en separat bruttolista över förslag till kommande kort- och långsiktiga avropsuppdrag. Listan är tillgänglig via Projektplatsen i den gemensamma mappen som delas mellan SMED, NV och HaV.